

A magyarországi kisebbségek könyvtári ellátásáról

A hazánkban élő nemzeti és etnikai kisebbségek szervezett keretek között törté-
nő könyvtári ellátására az 1970-es évek elejétől került sor. Az országos szintű jogi
szabályozás már akkor is a közművelődési könyvtári hálózat keretei között írta elő
a kisebbségek könyvtári ellátását úgy, hogy az országos szintű feladatok megfogal-
mazása mellett a középszintű könyvtári ellátásban résztvevő báziskönyvtáraknak és
fenntartóiknak a teendőit is kijelölte, valamint ajánlásokat tartalmazott a helyi köz-
művelődési könyvtári egységek és a fenntartó tanácsok részére is. A középszintű
ellátás elsősorban a megyehatárokhoz igazodott, de tulajdonképpen regionális ellá-
tásra törekedett, és azt valósította meg úgy, hogy a megyehatárokon túlra jelölte ki a
báziskönyvtárak feladatait. Ezek többségben megyei könyvtárak voltak, de járási,
városi könyvtárak (Sopron, Mohács, Baja, Gyula), sőt – Tótkomlós esetében – köz-
ségi könyvtár is kapott ilyen megbízást. A szakszervezeti közművelődési könyv-
tárak szervezett keretek között nem, az iskolai könyvtárak pedig csak akkor vettek
részét a kisebbségek ellátásában, ha ún. kettős funkciót (iskolai–közművelődési) töl-
töttek be ott, ahol kisebbségek éltek.

Ez a könyvtári ellátás – nem kimondottan ugyan, de – elsősorban a nagyobb
létszámú kisebbségeket vette célba. Ez tükröződött abban a feladatkörben is, ame-
lyet az országos koordinációs funkciót ellátó Állami Gorkij Könyvtár végzett.

Az országos módszertani tevékenység ellátása mellett igen fontos szerepet ját-
szott ez az intézmény a nemzetiségi anyanyelvű irodalom retrospektív és kurrens
beszerzésében, feldolgozásában és annak „kijánlításában”, de csak a német, szlo-
vák, román és szerb–horvát nyelvek esetében.

A három szintre kiszabott feladatok pontos meghatározása jó alapot biztosított
egy ésszerű ellátási rendszer kialakításához és működtetéséhez. A lebonyolítás-
ban előforduló kisebb-nagyobb hibákat a könyvtári rendszer adott keretei között
korrigálni lehetett. A színvonalas ellátáshoz azonban egy alapvető feltétel hiány-
zott: az elégséges anyagi támogatás mindhárom szinten. Nem véletlen tehát,
hogy a kisebbségek könyvtári ellátásának jogi szabályozottsága is megmaradt
ajánlásnak, és nem kapott törvényi megerősítést. Ehhez ugyanis az államnak és
az érintett közigazgatási egységeknek kötelezően előírt, jóváhagyott költségveté-
si összegekkel kellett volna rendelkezniük. Ennek hiányában csak a fenntartói
„jóindulatra” lehetett hagyatkozni. Az országos központi keret csak a tárca szak-
részlegénél lévő költségvetés terhére kiszakított minimális összeget jelentette
egészen a '80-as évek végéig. A rendszerváltozás után az e célra fordítható
központi keret pár évig az ÁGK költségvetéséből lefaragott összegre zsugoro-
dott, majd az intézményi költségvetési megszorítások miatt teljesen megszűnt.
Hasonló folyamat játszódott le a báziskönyvtárak esetében is. Csak egy-két me-
gyében folytatódott a kisebbségek szervezett könyvtári ellátása. (Új alapokra

helyeztük viszont ebben az időszakban a kisebbségi irodalom dokumentálását. Az 1945–1975-ig terjedő, négy [öt] kisebbségre vonatkozó irodalmi bibliográfia kiegészítéseként 1985-től évente kötet formájában kiadásra került az összegyűjtött dokumentációs anyag, amelyet [illetve bővített tartalmú válogatását] 1992-től számítógépes adatbázisba építettünk, lekérdezhetővé tettünk, CD-ROM-on is kiadtunk.)

A rendszerváltozás – a társadalmi változásokkal összhangban – érdemi változtatásokat hozott a hazai kisebbségpolitikában, ami jelentős kihatással volt, illetve van a kisebbségek könyvtári ellátására. Jogi háttérét az elmúlt években megjelent ide vonatkozó jogszabályok adják. 1991-ben megjelent az önkormányzatokról szóló XX. sz. törvény. A vele összhangban lévő, a kisebbségek jogait összegző rendelet kötelezően előírja és az önkormányzatok feladatává teszi a településen élő kisebbségek könyvtári ellátását, ezen belül „a kisebbségi lakosság részére anyanyelvű könyvtári anyagok szolgáltatását”. A nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló 1993. évi LXXVII. törvény – az ún. kisebbségi törvény – a kisebbségi közösségek jogairól is rendelkezik, és meghatározó szerepet szán a helyi, a regionális és az országos kisebbségi önkormányzatoknak a kisebbségi kultúra megőrzésében, fejlesztésében. A jogszabályi feladatokkal összhangban az 1997. évi CXL. törvény egyértelműen kimondja az egész könyvtári rendszer, de különösen a megyei könyvtárak kulcsfontosságú szerepét, azt, hogy a megye kisebbségeinek „középszintű könyvtári ellátásáról a megyei könyvtáraknak kell gondoskodniuk”, hogy a megye egész területén ez az intézmény végzi, szervezi a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó lakosok könyvtári ellátását. Ugyanez a törvény a központi könyvtári szolgáltatások között, a könyvtári rendszer szerves részeként előírta a hazai kisebbségek könyvtári ellátásának országos szintű segítségét. Ebben az Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK) kapott – az 1999. évi megújított Alapító Okiratban is megfogalmazott – központi szerepkört.

A törvény meghatározza a könyvtári ellátásban a kisebbségi önkormányzatok feladatait is, nevezetesen a kisebbségek országos és regionális képviseletét, amely kiterjed közgyűjtemények létesítésére és fenntartására, továbbá arra is, hogy e célokra költségvetési támogatást igényeljenek. A jogszabályokban foglaltak alapján 1999-ben tovább nem halasztható feladattá vált, hogy az előírtak szerint kiépüljön, működjön az a szervezeti rendszer, amely központi, illetve regionális szinten, anyagi ráfordítással és annak ésszerű felhasználásával elfogadható színvonalon biztosítani tudja a feladatok elvégzését.

Az OIK-ban 1999. december 18-án az országos kisebbségi önkormányzatok képviselői, a megyei könyvtárak igazgatói, a FSZEK főigazgatója és a NKÖM szakosztályainak képviselői részvételével megtartott tanácskozáson három fős munkacsoport kapott megbízást arra, hogy készüljön egy előterjesztés, amely a hazai 13 nemzetiség és etnikai kisebbség könyvtári ellátásának megoldására, korszerűsítésére dolgoz ki javaslatot. A javaslat 2000. január 6-án elkészült, felterjesztették a NKÖM Könyvtári Osztályára, elfogadása után pedig véleményezésre megkapták a megyei könyvtárak, a FSZEK és az országos kisebbségi önkormányzatok. A NKÖM szakosztálya az előterjesztés alapján 2000. február 18-án intézkedési terv elkészítését kérte, amely az országos felügyeleti, fenntartó szervek teendőit éppúgy tartalmazza, mint az OIK, a megyei önkormányzatok, a megyei könyvtárak és az e célra létrehozott munkabizottság feladatait.

A kisebbségek könyvtári ellátásának korszerűsítésére elkészített anyag a dokumentumok beszerzésére, a gyűjteményfejlesztés megoldására, a központi finanszírozás biztosítására és mikéntjére tett elsősorban javaslatot. „A kisebbségek könyvtári ellátásában rendelkezésre kell állnia egy évenként előre meghatározott, feladat-finanszírozásra elkülönített és az inflációval lépést tartó, a dokumentumok árainak növekedését kompenzáló összegnek, a nemzetiségi állományok gyarapítására fordítható központi pénzügyi keretnek, melyet a megyei önkormányzatok évről évre meghatározott összeggel folyamatosan kiegészítenek.” A központi támogatás biztosítása állami feladat, amely különféle csatornákon (NKÖM, országos kisebbségi önkormányzatok, Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal) keresztül jut el a szolgáltatást végző intézményekhez. A központi költségvetési támogatás – amelyre a munkabizottság tesz javaslatot – éves bontásban a megyékhez, illetve a fővároshoz kerül. A megyei, fővárosi önkormányzatok által kiegészített összegek felhasználásáról az illetékes megyei könyvtárak gondoskodnak úgy, hogy a vásárolt dokumentumokat leltárba véve, felszerelve, a helyi intézményekhez eljuttatva a letéti rendszer útján biztosítják az ellátást.

Az intézkedési terv rögzítette az OIK szerepét is. Feladata a dokumentumok beszerzési lehetőségeinek felkutatása, a szerzeményező intézmények részére történő kijárlása, a megrendelt dokumentumok beszerzése, feldolgozása, diszponálása, a vásárlással kapcsolatos pénzügyi feladatok ellátása, elszámolása, leltőhely-katalógus építése stb. A német nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásához (viszonylag nagy számukat, szétszórtságukat, illetve a világnyelvi aspektust figyelembe véve) az OIK csak ajánlójegyzéket készít az ellátó könyvtárak részére, a többi munka (feldolgozás, szerelés, nyilvántartás, stb.) a vásárlást lebonyolító könyvtár feladata. A roma lakosság anyanyelvű irodalmának beszerzése, elosztása, a könyvtári munkák elvégzése az OIK feladata, de a magyar nyelvű könyvekkel való ellátásuk középszintű megoldást kíván úgy, hogy a központilag e célra adott pénzüsszegek támogatásként kerülnek a települések intézményeihez.

A kisebbségek becsült létszámához, valamint a mai könyvtárakhoz kalkulálva 25,5 millió Ft központi támogatást kértünk az ellátási feladatok kivitelezésére. A múlt évben a NKÖM szakrészlegétől kapott ötmillió forint támogatás állt e célra rendelkezésünkre, tehát továbbra sem tudtunk lényeges áttörést, tényleges szemléltváltozást elérni. Sajnos ebben az évben sincs változás, pedig a szaktárca illetékes szakosztályai, az országos kisebbségi önkormányzatokat felügyelő IM, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal illetékesei és az országos kisebbségi önkormányzatok könyvtári ellátással foglalkozó delegáltjai a munkacsoport által elkészített javaslati anyaggal egyetértettek. Az egyetértésen túl azonban cselekedni is kellene annak érdekében, hogy a központi költségvetésben a kisebbségi önkormányzatok éves támogatásában évről évre jelenjenek meg azok az összegek, amelyek megfelelő szinten biztosítani tudják a hazai kisebbségek könyvtári ellátását. A javaslatban foglaltaknak egy részét az országos kisebbségi önkormányzatok elnökeinek egy kisebb csoportja nem tartja elfogadhatónak, mivel ezek – szerintük – az önkormányzati autonómiát sértenék. Pedig a könyvtári javaslatban foglaltak egy célszerű, ésszerű, gazdaságos kisebbségi könyvtári ellátásra tesznek ajánlást, míg az önállóságra hivatkozó önkormányzati elképzelés egy szétdarabolt, elaprózott, gazdaságatlan ellátásra, amely drágítja – tárgyi és személyi feltételek hiányában –, végső soron ellehetetleníti a szolgáltatásokat.

A könyvtári rendszer adta lehetőségek kihasználatlanul hagyása, a párhuzamos intézményhálózat kiépítése nemcsak hogy felesleges, hanem pazarló cselekedet lenne. Számítások szerint a 13 nemzeti és etnikai kisebbség önálló hálózatok, intézmények létrehozásával történő ellátása évente egymilliárd forintot meghaladó kiadást jelentene, ami az általunk igényelt összeghez képest igen tetemes, nem számítva a közvetett költségeket. A jelentősebb létszámú kisebbségi önkormányzatok felismerték a megoldás lehetséges, ésszerű módját, és remélni lehet, hogy költségvetésük számára igényelni fogják azt a központi állami támogatást, amely lehetővé teszi, hogy megrendeljék a közművelődési intézményhálózatoktól, intézményektől, és szerződésben rögzítsék kisebbségeik számára a szükséges szolgáltatásokat, a minél teljesebb körű könyvtári ellátást.

Juhász Jenő

Koszovói könyvtárosok Budapesten

A Kelet-közép-európai Kulturális Obszervatórium Alapítvány (népszerű nevén a Budapest Obszervatórium) 2001. november 21-e és 25-c között továbbképző szemináriumot szervezett Budapesten koszovói könyvtárosok számára. A szemináriumot az Európa Tanács, a Nyílt Társadalom Intézet (OSI), a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Magyar Unesco Bizottság kezdeményezte és támogatta, helyszíne a budapesti Európai Ifjúsági Központ volt. A Könyvtári Intézet munkatársaiként a szakmai programot terveztük meg és készítettük elő, felkértük és felkészítettük az előadókat, majd lebonyolítottuk a program szakmai részét.

A szemináriumra tizenöt koszovói albán és szerb könyvtáros érkezett Budapestre, köztük a pristinai nemzeti és egyetemi könyvtár vezető munkatársai, a könyvtáros-egyesület elnöke, továbbá városi és regionális könyvtárak munkatársai Koszovó minden részéből.

A csoportot elkísérte Deogratias Niragira úr, a koszovói ENSZ-közigazgatás (UNMIK) könyvtári és tájékoztatási szakértője, a magyarországi programokon részt vett Jean-Philippe Gammel úr, az Európa Tanács oktatással, kulturális örökséggel, ifjúsággal és sporttal foglalkozó IV. főigazgatósága MOSAIC (Managing an Open and Strategic Approach in Culture) projektjének képviselőjében és Carsten Frederiksen dán szakértő, aki korábban többször járt Koszovóban az IFLA kiküldötteként, a károkat és a kialakult helyzetet felmérendő.

Az volt a megbízatásunk és egyben célunk, hogy a szemináriumon átfogó áttekintést, egyben kritikus (és önkritikus) képet adjunk koszovói kollégáinknak arról, hogy milyen fontosabb fejlemények történtek a magyar könyvtárügyben a rendszerváltás óta eltelt tizenkét évben; milyen problémák megoldásán dolgoznak jelenleg a magyar könyvtárosok; milyen fejlesztési trendeket és prioritásokat érvényesítenek munkájukban.

Háttér-információk

Beszámolóinkban nemcsak a rendezvényről szólunk, hanem azokat az információkat is meg szeretnénk osztani a 3K olvasóival, amelyek munkánk során a koszovói könyvtárügyről tudomásunkra jutottak.

Először idézünk a koszovói nemzeti könyvtár igazgatójának, Mehmet Gërgurinak a nemzetikönyvtár-igazgatók bostoni tanácskozására készült drámai hangú beszámolójából:

A legrégebbi koszovói könyvtárakat templomokban, mecsetekben és egyéb szent helyeken alapították. A második világháború után számos közkönyvtár nyílt. A könyvtáros szakma azonban csak 1962 után, főleg a '60-as évek végén és a '70-es évek elején erősödött meg.

A Koszovói Nemzeti és Egyetemi Könyvtárat 1944 decemberében hozták létre. Kezdetben regionális, majd tartományi könyvtárként működött. Jelenlegi nevét 1970-től viseli. Ma Koszovó nemzeti könyvtára és egyben a Pristina-i Egyetem könyvtára is. Fő gyűjtőköre a patriotika irodalom és a különböző társadalomtudományok. Története során kétszer érte súlyos csapás. Először amikor 1953-tól 1962-ig zárva kellett tartania, majd az 1990-es években a háborús állapotok miatt. A könyvtárban 1988-ban vezették be a számítógépes ügyvitelt, a néhai Jugoszlávia tudományos információs rendszeréhez kapcsolódva. A nemzeti könyvtár az idők során kb. 600 ezer könyv, jelentős mennyiségű periodikum, régi és ritka kéziratok és egyéb albán kulturális értékek gyűjtőhelyévé vált. Évente tízezer látogatót regisztráltak. A könyvtár maga is jelentős számú könyvet adott ki. Munkatársai alkalmazták a nemzetközi szabványokat és szabályzatokat (IFLA stb.). A második időszak, amikor a könyvtárat brutális elnyomás sújtotta, 1990. október 1. és 1999. június 29. közé esik. Ebben az időszakban a könyvtárra rákényszerített igazgatói testület működése rohamos romlást idézett elő. A „kulturális népiirtás” részeként elvitték a könyvtárból kb. százezer kötet könyvet, legalább ennyi periodikumot, lehetetlenné téve a könyvtár nemzeti könyvtári funkcióinak ellátását. Az albán, bosnyák, török és horvát – vagyis nem szerb nemzetiségű – könyvtárosok 99%-át megfosztották állásától, az olvasókat pedig kitiltották az olvasótermekből. A szakmai funkciók és a műemléki jelleg teljes figyelmen kívül hagyásával a könyvtár alapterületének majdnem felét bérbe adták. Két kávéház foglalta el az épület központi részét, közülük az egyik éjszakai bárként is üzemelt. A könyvtár környezetébe egyáltalán nem illő emlékműveket emeltek közvetlenül az épület mellett, olyan területen, amely eredetileg kizárólagosan az egyetemi intézmények számára volt kijelölve.

Az üldöztetés ideje alatt az összes – közel 600 – koszovói könyvtár bezárt, vagy súlyos károkat szenvedett el. Ez a könyvtári rendszer szinte teljes megsemmisülését jelentette. Az albán könyvtárosokat elbocsátották, és nagyon sok albán nyelvű kiadványt megsemmisítettek. Az 1998/1999-es háború alatt 175 könyvtár égett le, benne 1 665 496 könyvvel. 65 közkönyvtár teljesen megsemmisült, 70 súlyos károkat szenvedett.

Az iskolai könyvtárakkal ugyanez a helyzet, különösen a vidékiekkel. A támadások során 86 általános iskola és 10 középiskola (a korábban működő

249, illetve 50 közül) leégett. Sok szakkönyvtárat és vállalati könyvtárat még a háború előtt bezártak vagy megsemmisítettek, 14 pedig a háború alatt vált a lángok martalékává.

Egyedül a felsőoktatási könyvtárak vészelték át viszonylag épségben a háborút, de az albán és más idegen nyelvű állományt itt sem gyarapították.

Majd kilenc évi mellőzés és elnyomás után, 1999. június 29-én az albán könyvtárosok visszatérhettek a nemzeti könyvtárba. Szörnyű állapotokat találtak. Az összes olvasóterem üres volt. A régi, értékes könyvek a tűző napon heverték. Az utolsó években a könyvtár elsősorban nem könyvtárként funkcionált. Egyáltalán nem fordítottak figyelmet a berendezés megóvására, fejlesztésére. Az épületet telerakták szerb ortodox ikonokkal, Horvátországból menekült szerbek szálláshelye volt, később pedig (1999. április 5-től június 14-ig) a jugoszláv hadsereg főhadiszállása lett. Magasrangú tisztek egyenruhái, térképek, zászlók, orvlövészek fegyverei és lőszerek maradtak utánuk. Azok a bútorok és berendezések, melyeket nem vittek el, súlyosan megrongálódtak. A szerb igazgató az intézmény új gépkocsijával menekült el a helyszínről. Mindezek miatt a könyvtárosok rengeteg problémával szembesültek. Elég, ha a liftek, a könyvszállító rendszer, a generátor, a légkondicionáló, a fűtési rendszer, a szinkrontolmács-berendezés, a tűzjelző készülékek, a bútorok állapotát említjük. A karbantartás elhanyagolásából adódó hiányosságoktól eltekintve a könyvtáráépület maga nem szenvedett nagyobb károkat. Ez annak köszönhető, hogy miután a szerbek elfoglalták a könyvtárat, a sajátjukként kezelték.

Bár nehéz körülmények között, de a nemzeti könyvtár ellátta feladatait, minthogy ez volt a fő információs központ Koszovó térségében. 1999. szeptember 1-jén nyitottuk meg a 600 férőhelyes olvasótermet, amely azóta állandóan tele van olvasókkal. A könyvtár intézményi tagja az IFLÁ-nak, a Nemzetközi ISBN Ügynökségnek, reményeink szerint nemsokára Nemzeti ISSN Központ lesz, valamint a koszovói szerzői jogvédő hivatal is itt fog működni.

A könyvtár 686 kéziratot és sok, az albán kulturális örökség részét képező ritka könyvet is őriz különgyűjteményeiben. A múlt évben sikerült a gyűjteményt 92 nagyon értékes kézirattal és 47 ritka könyvvel bővíteniünk. Sajnos egyelőre nem rendelkezünk a régi és sérült könyvek restaurálásához és állományvédelméhez szükséges műhellyel, bár az anyag rászorulna a megfelelő kezelésre.

A koszovói nemzeti könyvtár igen jelentős adományokat kapott: 1999 novemberében az USA-ból 22 ezer könyvet, amelyek értéke több mint 600 ezer dollár; a Joint Saudi Relief Committee-től 5463 angol nyelvű könyv érkezett, könyvek tízezrei jöttek Németország néhány egyeteméről, 3000 könyv Franciaországból, Spanyolországból, Olaszországból, Albániából, Macedónia albán területéről és a diaszpórából. Néhány kiadó és szerző szintén adományokkal örvendeztetett meg bennünket, nem beszélve sok koszovói szerzőről, akik szintén nagyon sok könyvet adományoztak a könyvtárnak.

2000 februárjában és márciusában az IFLA, az UNESCO és az Európai Tanács képviselői látogattak Koszovóba. A látogatás eredményeként meg-

született a „Könyvtárak Koszovóban: általános értékelés, valamint rövid és középtávú fejlesztési terv” című dokumentum. Ezt követően megalakult a Koszovói Könyvtári Konzorcium; négy regionális közkönyvtárat (a hétből) bekapcsoltak az internetbe; a nemzeti könyvtár egy közös integrált számítógépes rendszer bevezetésére készül, melyhez csatlakozni fog az összes tudományos és szakkönyvtár, regionális és városi könyvtár. Az USA kormányzatának jóvoltából a nemzeti könyvtár korszerű számítógépekhez és berendezésekhez jutott, melyekkel internetes centrumként működhet.

Végül pedig a munkatársaknak a szakmából való kilenc éves kiesését kompenzálандó szemináriumokat és egyéb képzési formákat kezdtünk szervezni a koszovói könyvtárosok számára. A felsőfokú könyvtári és tájékoztatási képzést az egyetem bölcsészettudományi karán belül fogjuk elindítani.

Az eddigi helyreállítási és újjáépítési erőfeszítések ellenére még nagyon sok problémával kell megbirkóznunk. Két évvel a könyvtárakba való visszatérésünk után az egyik regionális könyvtárunk (Pejában) még mindig nem kezdhetette meg munkáját. További három városi könyvtárban is ez a helyzet. A könyvtárak tehát nem gyarapodnak az újonnan kiadott dokumentumokkal stb. Drasztikus létszámcsökkenési tendenciát tapasztalhatunk az összes könyvtártípusban. A nemzeti könyvtár munkatársainak létszáma (a háború utáni) 150-ről 75-re csökkent.

Magától értetődik, hogy szívesen fogadunk minden lehetőséget, és élünk a nemzetközi szolidaritás, a különböző együttműködések, támogatások, adományok, cserekapcsolatok, a nemzetközi szemináriumokon, workshopokon és egyéb rendezvényeken való részvétel előnyeivel, azzal, hogy megismerkedhetünk európai, amerikai és a világ más tájairól származó nemzeti és egyetemi könyvtári kollégákkal, akik több tapasztalattal, gazdagabb forrásokkal, korszerűbb lehetőségekkel rendelkeznek.

Helyszíni tapasztalatok

Ahogy a fenti beszámoló is említi, Carsten Frederiksen és Frøde Bakken az UNESCO, az Európa Tanács és az IFLA/FAIFE képviselőiként, szakértőkként jártak a térségben 2000 februárjában a helyzet felmérése érdekében. Tapasztalataikról szól az alábbi általános értékelés, amelyeket kivonatos formában adunk közre.

A szakértők legfontosabb megállapításai:

A koszovói könyvtárakat és könyvtárügyet szinte az alaptól újra kell építeni.

A Nemzeti és Egyetemi Könyvtár (Pristina) és a tudományos és szakkönyvtárak állománya 1990 és 1999 között súlyos károkat szenvedett, részben elhurcolták, részben valószínűleg megsemmisítették.

Sok közkönyvtár és iskolai könyvtár teljesen leégett, másoknak az állományát semmisítették meg. Becslések szerint a közkönyvtári állomány fele pusztult el. A megmaradt állományokat tíz éve nem gyarapították. A berendezési tárgyakat és technikai eszközöket gyakorlatilag mindenhol elvitték.

Az albán könyvtárosokat hosszú ideig távol tartották szakmájuk gyakorlásától, és megfosztották őket a képzési és továbbképzési lehetőségektől.

Semmilyen szakmai kapcsolat nincs a többségi albán és a szerb enklávében élő könyvtárosok között.

Sürgősen szükség van: olvasótermekre, gyermekirodalomra, friss szakirodalomra és az új technológiához való hozzáférésre – és mindehhez nemzetközi anyagi és szakmai támogatásra.

A könyvtár Koszovóban – ahol a lakosság körében a gyermekek és fiatalok aránya igen magas – szinte az egyetlen eszköze a tanulásnak, az olvasásnak és a kultúrának. Mindenki számára kapu lehet a tudáshoz, tükrözi a társadalom sokszínűségét, és helyi szinten a legfőbb támasza lehet a demokratizálódási folyamatnak.

A két szakértő (rájuk a dokumentumokban Koszovói Könyvtári Küldöttség néven hivatkoznak) kidolgozott a könyvtárak rehabilitálására egy három-négy évre szóló akciótervet *Kosova Library Project 2000+* címmel. A terv alapján létrejött egy ideiglenes testület, a *Koszovói Könyvtári Konzorcium*, melynek tagjai helybeli gyakorlati szakemberek, nemzetközi támogatók, segélyszervezetek, valamint a szakértőket és tanácsadókat delegáló nemzetközi szervezetek képviselői, és amelynek feladata egy részletes fejlesztési terv kidolgozása. Az alapprogramok költségigénye becslések szerint kb. 14 millió DM.

A helyreállítás és fejlesztés terve

A rövid és középtávú fejlesztési tervek alapelveit és kiinduló feltételeit a következőképpen fogalmazták meg a szakértők:

Az információhoz való hozzáférés joga a demokrácia előfeltétele.

A könyvtárügynek nem a háború előtti állapotát kell visszaállítania, hanem olyan értékek szolgálatába kell állnia, mint az emberi jogok, a demokrácia, a társadalom életébe való bekapcsolódás, a kulturális sokszínűség, a tudás növelése.

A könyvtár társadalmi szinten hatékony és kifizetődő intézmény.

A hálózatok kiépítése a legjobb eszköz a meglévő források körének ki szélesítésére és a sokszínűség hatásának érvényesítésére, de feltétlenül szükség van arra, hogy figyelemmel kísérjék a helyi jellegű és éppen időszerű szükségleteket.

A könyvtárak és az oktatásügy közötti együttműködés és kapcsolattartás a legésszerűbb eszköz a pillanatnyi szűkös erőforrások felhasználására mindkét szektor számára.

Átfogó, koordinált programokra van szükség, és az eredmények minél biztosabb meghonosodásához szükség van a helyi kezdeményezések érvényesítésére.

A helyi szakmai közösségek kialakítása és a forrásközpontok decentralizálása ösztönzi a fejlődést, a kreativitást, a jó példák inspiráló hatásúak.

Az információtechnológia és az internet elengedhetetlen a nagy mennyiségű információk eléréséhez, továbbá a szakmai és a használókkal való kommunikációhoz.

Az információkhoz való szabad hozzáférés hosszú távon elősegíti a megbékélést az egyes népcsoportok között.

Az azonnali és ideiglenes, valamint a középtávú megoldások enyhítenek a jelenlegi gondokon, és alapot szolgáltatnak a hosszú távú fejlesztésekhez.

A terv fontos alapelve az anyagi források és a szakmai segítség minél hatékonyabb felhasználása, ezért fontos cél a meglevő struktúrák és szervezetek beépítése a programba, és a lehető legkevesebb új igazgatási egység létrehozása.

Speciális programok

A Koszovói Könyvtári Küldöttség akciótérve 11 speciális programot tartalmaz (közülük a 2–6. számúak a legsürgősebbek, és ezek igénylik a legnagyobb ráfordítást). A programpontok tartalma röviden:

1. Jogszabály-alkotási és közigazgatási program

A meglevő (korábbi jugoszláviai) törvények megújításával vagy a jelenlegi és jövőbeli igényeknek megfelelő teljesen új szabályozással, az Európa Tanács jogi szakértőjének bevonásával a következőkkel kell minél gyorsabban foglalkozni:

- a könyvtári törvény,*
- a szerzői jogi törvény és*
- a kötelezpéldány-törvény felülvizsgálata,*
- az oktatástügyi jogi szabályozás részeként a minimális könyvtári normatívák meghatározása.*

A könyvtárügyi igazgatási infrastruktúra legfontosabb intézményei a következők:

- a Koszovói Könyvtárügyi Tanács, mely a kormány tanácsadó testületeként funkcionál majd, valamint a projektekkal kapcsolatban ajánlásokat dolgoz ki a megfelelő testületek számára;*
- a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár, amely mint nemzeti forrásközpont központi könyvtárellátó szolgáltatásokat nyújt, központi internetszolgáltatást működtet, ellátja megőrzési funkcióját, felelős lesz a szakmai képzésért és továbbképzésért, szerzői jogi és ISBN-központként működik;*
- néhány regionális forrásközpont, amelyek a területükön működő öszszes könyvtár számára támogatást nyújtanak, inspirálják a könyvtári fejlesztéseket, támogatják a könyvtári munkafolyamatokat, nemzeti szinten képviselik a helyi érdekeket és szükségleteket.*

2. Mozgókönyvtári szolgáltatási program

A könyvtárak újjáépítése meglehetősen hosszú távú program, addig is célszerű mozgókönyvtárakat üzembe állítani. Egyrészt ideiglenes,

meghatározott menetrend szerint közlekedő, szállítható könyvállományokkal rendelkező könyvtárakat minden igazgatási egységnél, amelyek mindegyike 10-szer 50 könyvet „forgatna” az iskolai és fiókönyvtárak, óvodák, gyárak és más intézmények között. Másrészt nyolc könyves buszt nyolc város (Pristina, Peja, Mitrovice, Gjilan, Prizren, Ferisaj, Gjakova Leposaviq) körzetében, amelyek a körzetekben összesen 100 települést láthatnának el.

3. Újjáépítési program

Célja a források megszerzése a könyvtárak újjáépítéséhez. Feladatok: a lehetséges támogatók és partnerek felkutatása, pontos értékelés a károk mértékéről és átfogó akcióterv készítése. Gondoskodni kell a szükséges helyreállításról és javításokról, berendezések és bútorok biztosításáról, technikai eszközökről, elsőként a regionális központi könyvtárakban.

4. Könyv és olvasási program

Koszovóban leginkább abból adódnak a konfliktusok, hogy a nemzetiiségek nemigen ismerik egymás kultúráját, történelmét. Az olvasási szokások megváltozása segíthet ezen, de ez hosszú távú program, melyet a könyvkiadás és -terjesztés serkentésével lehetne bevezetni. Albán, szerb, török nyelvű könyvek kiadását kell szorgalmazni, könyvesboltokat nyitni, a műveket propagálni a médiában, irodalmi folyóiratokat indítani stb. Rendszeres és szervezett, angol nyelvű könyvgyűjteményekre, valamint albánra való fordításokra – különösen a gyermekkönyvek és az oktatási anyagok köréből – lesz szükség. A nemzeti könyvtárnak könyvközpontként kell majd működnie, és a fenti tevékenységeket koordinálnia kell. Ezen kívül könyvvásárokkal, kiállításokkal kell ösztönözni az olvasási és könyvkiadási kedvet. A fiatal tehetségeket inspirálni kell arra, hogy írókká váljanak.

5. Információtechnológiai program

Pillanatnyilag hiányzik a hardver, a szoftver, a szakértelem, az eszközök és a tapasztalat. A hosszú távú cél integrált könyvtári rendszerek és információtechnológiára alapozott szolgáltatások biztosítása minden koszovói könyvtárban. A bevezető szakaszban a közkönyvtárak felszerelésével az állampolgárok számára szabadon hozzáférhetővé kell tenni az internetet. Meg kell teremteni a hálózati lehetőségeket, melyek által a könyvtárak hozzáférnek az országos központi katalógushoz, és amellyel a könyvtárközi kölcsönzést lebonyolíthatják. 2001–2002-ben a nemzeti könyvtárat és a regionális központi könyvtárakat kapcsolják hálózatba, a többiek csatlakozására 2003–2004-ben kerül sor.

6. Szakmai képzési és fejlesztési program

Szakképzett könyvtárosok nélkül kétségessé válik az egész program sikere. Újra kell tehát szervezni a képzést, és meg kell oldani a jelenlegi személyzet tudásának korszerűsítését és a továbbképzést. Tanfolyamokat és tanterveket kell szervezni és készíteni a szomszédos Horvátor-

szág és Szlovénia könyvtárosképző intézményeinek és a az EUCLID-nek (a könyvtáros- és tájékoztatóképzés kérdéseivel foglalkozó európai szövetség) a bevonásával.

7. A kulturális örökségre vonatkozó program

A kulturális örökség és a nemzeti emlékezetet jelentő dokumentumok megőrzése és biztonsága befolyással van a politikai, a kulturális, és a vallási tevékenységre. A következő teendők merülnek fel:

- a kulturális vagyon számbavétele intézményi, regionális és nemzeti szinten;
- rövid távú projektek indítása a sürgős védelemre szoruló vagyon megmentésére;
 - kapcsolat felvétele és együttműködés kialakítása a koszovói vonatkozású dokumentumokat őrző külföldi intézményekkel;
 - mind a Koszovóban fellelhető, mind a csak külföldön elérhető nyomtatott vagy írott kulturális örökség digitalizálásának elindítása a nemzeti múzeummal és a nemzeti levéltárral együttműködve;
 - a nemzeti bibliográfia újraindítása;
 - katasztrófatervet készítése és a munkatársak kiképzése vészhelyzetekre.

8. Gyermekek- és ifjúsági program

A programnak oktatási, rekreációs és társadalom-lélektani szolgáltatásokra kell felkészítenie a gyermekeket és az ifjúságot ellátó könyvtárakat. Feladatok:

- megfelelő gyermekkönyvtárak vagy szolgáltatások felállítása a települések könyvtáraiban;
- a tanárokkal való együttműködés az ifjúsági és gyermekirodalom beszerzésében;
- gyermekkönyvek beszerzése, lefordíttatása;
- játéktárak létrehozása kölcsönözhető játékokkal;
- kulturális események (irodalmi estek, zenei és színházi előadások) szervezése a könyvtárban;
- színhely biztosítása klubok, egyesületek működéséhez;
- ingyenes internet-hozzáférés biztosítása oktatással, tanácsadással.

9. Nyilvános hozzáférési program

A könyvtárak anyagához való hozzáférés nemzetközi összehasonlításban meglehetősen korlátozott volt a háború előtt Koszovóban. A korlátlan hozzáférést sem az olvasók anyagi lehetőségei, sem fizikai akadályok nem szűkíthetik, még a dokumentumok biztonsága sem korlátozhatja túlzott mértékben. Teendők ennek érdekében:

- kampányok, előadások, megbeszélések révén a szemlélet megváltoztatása;
- a feltételek megteremtése anyagi támogatás és tanácsadás segítségével;

– új könyvtárak építésénél a nyilvános hozzáférés szem előtt tartása már a tervezésnél.

10. Kezdeményezések támogatására irányuló program

Meg kell teremteni azokat az anyagi forrásokat, melyek segítségével támogatni lehetne a helyi kezdeményezéseket és a szakmai közéletben való aktív részvételt. A támogatás ösztönözni fogja az együttműködési és koordinálási hajlandóságot is. Az eredményesség és hatékonyság érdekében a támogatást pályázatok útján, konkrét kezdeményezésekre kell adni, és felhasználását ellenőrizni kell. Két pénzalap létrehozását tervezik. A Könyvtári Kezdeményezések Alapból (Library Initiative Fund) azok részesülnének, akik ezt konkrét helyi kezdeményezésekkel, elkötelezettséggel és szakmai tervekkel érdemlik ki. A Közös Célna szolgáló Alapból (Common Purpose Fund) pedig projektek lebonyolítását, különböző kezdeményezések koordinálását, a nemzetközi szakmai együttműködésben való részvételt, tanfolyamokat, konferenciákat és szakmai publikációkat támogatnának.

11. Testvérvárosi/-intézményi program

Ennek az a célja, hogy közvetlen kapcsolat épüljön ki az egyes koszovói könyvtárak és települések, valamint hasonló külföldi társaik között. Ez elősegítheti más kultúrák megértését, és erősítheti az együttműködési készséget. Az IFLA adatbázisa kiindulópontja lehet a partnerkeresésnek. A testvérkönyvtárak információkat cserélnek majd közös érdeklődésre számot tartó kérdésekről, hozzáférhetővé teszik egymás számára bibliográfiai adataikat, eszmét cserélhetnek vezetési, technológiai és szakmai fejlesztési kérdésekben; személycserét folytathatnak egymással, kicserélhetik kiadványaikat, könyvtárközi kölcsönzési és dokumentumellátási szolgáltatást ajánlhatnak fel egymás számára, egymás könyvtárosai számára továbbképzéseket szervezhetnek. Az IFLA-adatbázishoz hasonlóan megvalósítható lenne a testvérkapcsolat a települési kulturális intézmények között is.

A szemináriumról

A koszovói könyvtárosok számára Budapesten tartott négynapos szeminárium legnagyobb része előadásokkal telt; a témák – az elhangzás sorrendjében – következők voltak:

- A magyar könyvtári törvény – a hozzá vezető út és a megjelenése utáni teendők
- A nemzeti könyvtár központi szolgáltatásai
- A Magyar Könyvtárosok Egyesületének tíz éve a rendszerváltás óta
- A közös katalógus projekt (MOKKA) tanulságai
- Egy régi-új intézmény, a Könyvtári Intézet. Feladatai a magyar könyvtárügyben és szolgáltatásai a könyvtárügy számára
- A magyar könyvtári rendszer aktuális kérdései
- A közkönyvtár mint a közösségi élet színtere
- A menedzsment módszerek és a minőségbiztosítás meghonosítása a magyar könyvtárakban az Informatikai és Könyvtári Szövetség támogatásával

- A regionális közkönyvtári ellátás megszervezése Somogy megye példáján
- Egy megyei könyvtár építésének tanulságai a tervektől az üzemeltetésig (a szolnoki példa)
- Koordinációs törekvések a könyvtárosképzésben és továbbképzésben
- A könyvajándékok kezelése a magyar könyvtárakban
- Az Új Könyvek és a Könyvtárellátó – hogyan működik egy közös szolgáltatás.
- Elektronikus szolgáltatások mindenkinek

Az előadások mindegyikét konzultációk követték, illetve szakították meg a hallgatóság aktivitása szerint, tehát lehetőség volt a személyes tapasztalatcserére, a beszámolók közben felmerült kérdések azonnali felvetésére és tisztázására. Minden beszámolóban szóba kerültek a sikerek mellett a kudarcok is, az utólag tévesnek minősített döntések, és előadónk (a magyar könyvtárügy jeles szereplői) igyekeztek átadni a hasznosítható tanulságokat.

Előadónknak a személyre (előadásra) szabott felkéréssel együtt háttéranyagokat is adtunk a koszovói könyvtárügy elmúlt tíz évről és a kíváncsú fejlesztési irányokról. Természetesen tájékoztatást kaptak a szeminárium céljáról és teljes programjáról; a szeminárium résztvevőinek köréről; a koszovói könyvtárügy helyzetéről (a nemzeti könyvtár igazgatójának országjelentéséből); a könyvtárügy rekonstrukciójának tervéről; a Koszovói Könyvtári Konzorcium tevékenységének csomópontjairól; emellett (tágabb háttérként) néhány folyóiratcikket és térképet is mellékelünk számukra a koszovói helyzetről és a történelmi előzményekről.

A koszovói könyvtárosokat is elláttuk a magyar könyvtárügyről szóló alapvető információkkal, amelyeket kifejezetten erre az alkalomra magunk állítottunk össze. Az előadók bőségesen illusztrálták mondanivalójukat kiadványokkal, szórólapokkal stb.; emellett a négy nap alatt igény szerint elláttuk a koszovói kollégákat további tájékoztató anyagokkal is (könyvtári statisztikai táblázatok, közalkalmazotti bértábla és hasonló).

A rendelkezésre álló idő alatt sajnos csak két könyvtárlátogatásra volt lehetőség: az Országos Széchényi Könyvtárban és a szolnoki Versey Ferenc Megyei Könyvtárban. Az OSZK-ban nagy érdeklődéssel vették szemügyre a vendégek a Kézirattár és a Térképtár számukra összeválogatott anyagait, sajnos a videotár Koszovóval kapcsolatos anyagra nem maradt idő. Szolnokon nagy sikere volt a könyvtárápítási tapasztalatok átadásának, amelyet helyszíni bejárással kötöttek egybe. A vendégek nagyon hasznosnak ítélték mindkét könyvtárlátogatást. Aktívan és lelkesen hallgatták a magyar kollégákat, és sok kérdést tettek fel. Egy-egy esetben a hivatalos programon túlmenően egyéni érdeklődésüknek megfelelően is szerveztünk szakmai konzultációt a koszovói kollégák számára, például két kolléga visszatért a nemzeti könyvtárba, illetve felkereste a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár új épületét.

A szeminárium munkáját mindvégig kiváló tolmácsok segítették, szerencsére a többszörös szinkronfordítás (albán, angol és szerb) sem okozott fennakadást.

A szeminárium lezárása során kérdéseket tettünk fel írásban a vendégeknek a szakmai előadások témaválasztására és az előadások minőségére vonatkozóan. A magyar szereplők igen jó „osztályzatokat” kaptak az értékelő kérdőíven, és néhány hasznos észrevétel is érkezett. A hallgatóság véleménye szerint hasonló szemináriumok szervezésekor kb. egyenlő időt kellene szánni az előadásokra és a

könyvtárlátogatásokra. Személyes beszélgetések során többen említették, hogy igen szívesen ismerkednének meg részletesebben, elmélyültebben, pl. egyéni ösztöndíjas út keretében egy-egy magyar könyvtár munkájával.

Reméljük, hogy a koszovói és magyar könyvtárosok közötti párbeszéd a szeminárium után sem szakad meg: azóta például kérésükre angol nyelvű információkat küldtünk a kollégáknak a könyvtárosképzés rendszeréről, a főiskolai képzés tantervéről és az újabban akkreditált továbbképző tanfolyamokról; megküldtük továbbá az Új Néplap cikkét, amelyben a Nemzeti Könyvtár igazgatóhelyettesét interjúvolták meg Szolnokon; a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárával kiadványcsere van kialakulóban, és természetesen a továbbiakban is készséggel állunk rendelkezésükre.

A szeminárium megszervezéséért köszönőlevelet kaptunk az Európa Tanács kulturális politikával és kulturális tevékenységekkel foglalkozó részlegének vezetőjétől, Vera Boltho asszonytól és az UNMIK képviselőjétől is, aki – mint említettük – személyesen is részt vett a szemináriumon. Az ő levelét itt közreadjuk, mert a dicséret nemcsak nekünk mint szervezőknek, hanem a magyar könyvtárosok szélesebb körének szól!

Kedves Mindnyájan,

Nagyon örültem, hogy Budapesten járhattam koszovói könyvtáros kollégáimmal.

A magyar könyvtári rendszer, amelyet tanulmányoztunk, egyfajta minta lehet a világ sok könyvtára számára – és itt nemcsak a délkelet-európai országokra gondolok. A magam részéről nagy örömmel figyeltem a magyar könyvtárosok szakmai hozzáállását, miként végzik napi munkájukat, hogyan boldogulnak a bürokrácia útvesztőiben, és hogyan építik be munkájukba az új tendenciákat.

A koszovói könyvtárosok hozzám hasonlóan éreznek, és nagyon pozitívan értékelték a magyar könyvtári gyakorlatot és annak szakszerűségét is; jó benyomásokat szereztek a látogatás során.

Reméljük, hogy hasonló találkozásokra is sor kerül még, hogy láthassuk, a megismert könyvtári módszereket hogyan alkalmazzák a koszovói könyvtári rendszerben.

Még egyszer köszönjük mindannyiuknak a közreműködést a konferencián; reméljük, hogy a közeljövőben találkozunk.

Szívélyes üdvözléssel

*Deogratias Niragira
az ENSZ Koszovói Missziójának
könyvtári és tájékoztatási szakértője*

FELHASZNÁLT IRODALOM

Libraries in Kosova/Kosovo. A general assessment and a short and medium-term development plan by Carsten Frederiksen and Frøde Bakken. Joint UNESCO, CoE and IFLA/FAIFE Kosova Library Mission (a FAIFE honlapjáról: <http://www.faiife.dk>)

Mehmet Gërguri: National and University Library of Kosova. Country report. CDNL, Boston, 22 August 2001

Fazokas Eszter–Hegyközi Ilona

„Vitára szánt tervezet”

A KÖNYVTÁROS EGYESÜLETEK ÉS SZERVEZETEK NEMZETKÖZI SZÖVETSÉGE (IFLA) ÉS A NEMZETKÖZI KIADÓI SZÖVETSÉG (IPA) KÖZÖS NYILATKOZATA A DIGITÁLIS INFORMÁCIÓ MEGŐRZÉSÉRŐL ÉS MEGÓVÁSÁRÓL

HELYZETISMERTETÉS

A digitális információ megőrzése egyre sürgetőbb kihívást jelent mind a könyvtárak, mind a kiadók számára, mivel a digitális információ mennyisége gyorsan növekszik, és ennek az információformának a megőrzésére vonatkozó elvi és technikai kérdésekkel keveset vagy egyáltalán nem foglalkoztak. Miközben sok elektronikus kiadványt állítanak elő mind nyomtatott, mind elektronikus formában – jóllehet nem mindig egy időben és azonos változatban – egyre több anyag készül csak digitális („született digitális”) formában, aminek nincs nyomtatott megfelelője. Megállapítható, hogy az ehhez a típushoz tartozó publikációkból sok már elveszett, mivel néhány, elektronikus kiadványokat megjelentető kiadó törölte elektronikus kiadványait anélkül, hogy meggyőződött volna arról, megtörtént-e azok hosszú időre szóló archiválása. Sürgősen tenni kell valamit! A hosszú távra szóló archiválás költségei magasak ugyan, a tétlenség ára azonban katasztrofális lenne.

A könyvtárak hagyományosan megőrzik azokat a kiadványokat, amelyeket beszereztek, és megóvják azok eredeti, fizikai formáját is, mert meg akarják őrizni azokat az információkat, amelyeket a fizikai forma tartalmaz. A digitális információ esetében a tartalom megőrzésének a felelőssége megoszlik az információ előállítója és gyűjtője között. Miközben mind a kiadók, mind a könyvtárak kötelesek a digitális fájlokat megőrizni, a feladatok meghatározása következetlen, töredékes és alulfinanszírozott.

ELVEK ÉS JAVASLATOK

Mind az IFLA, mind az IPA együtt kíván munkálkodni azon, hogy néhány gyakorlati és hosszú távú eredményt érjenek el a digitális megőrzés terén. Ezért támogatják az alábbi elveket és javaslatokat.

1. A csak elektronikus formában kiadott információ növekvő mennyiségének maradandó kulturális és dokumentációs jelentősége van, és ez az információ épp olyan fontos, mint az egyéb hagyományos formákban publikált információ.
2. Ennek az információnak a hosszú távú hozzáférhetősége kívánatos, és azonnal cselekedni kell, hogy ez lehetővé váljék.
3. Mindkét szervezet munkálkodni kíván azon, hogy a hosszú távú megőrzés és megóvás nemzetközileg kulcsfontosságú feladat legyen.
4. Mindkét szervezet elő kívánja segíteni ipari szabványok, rendszerek fejlesztését és a digitális megőrzés és megóvás kutatását, beleértve az ilyen tevékenységet támogató pénzügyi lehetőségek felkutatását.
5. Egyfelől a kiadók általában kiadványaik rövid távú megőrzését tudják garantálni addig, ameddig azok gazdaságosan hasznosíthatóak, másfelől a könyvtárak a legalkalmasabbak arra, hogy a hosszú távú megőrzés felelősségét vállalják a kiadókkal kötött megfelelő megállapodások alapján.
6. Mivel a nemzeti könyvtárak feladata, hogy a saját országukban kiadott örökséget beszerezzék és megőrizzék, és legtöbbjüknek van tapasztalata a digitális kiadványok beszerzése terén, ezeknek a könyvtáraknak – együtt más vezető könyvtárakkal és szervezetekkel – kellene magukra vállalniuk a fő felelősséget a digitális kiadványok hosszú távú megőrzésében.
7. A kiadói/könyvtári munkacsoport további közös kezdeményezéseket kíván kidolgozni a digitális megőrzés műszaki, gazdasági és politikai kérdéseit illetően.

* * *

A fenti tervezetet Sandra Henderson, Ausztrália Nemzeti Könyvtárának munkatársa küldte meg elektronikus levél formájában a CDNL (Conference of Directors of National Libraries – Nemzeti Könyvtári Igazgatók Konferenciája) tagjainak azzal a megjegyzéssel, hogy 2002. március 1-jéig lehet (lehetett volna) észrevételeket küldeni a tervezettel kapcsolatban Ingrid Parentnek Kanada Nemzeti Könyvtárába az ingrid.parent@ncl-bnc.ca címre. Bár a megadott határidőt lekésztük, a 3K szerkesztősége úgy véli, hogy hasznos lehet a tervezet közzététele tájékoztatás céljából a téma fontossága és aktualitása okán.